

VOJENSKÉ SÚPERENIE VO VÝCHODNEJ ÁZII

MILITARY RIVALRY IN EAST ASIA

Daniel ŠMIHULA

ABSTRACT

About 2020 the main center of the world economy shifted to the so-called Indo-Pacific region. At the same time, also the main center of military rivalry and armaments race moved there. A Russian aggression against Ukraine can not camouflage this principal fact.

In East Asia, two major world powers are confronted with one another: the USA and China, as well as Russia, India, North Korea, and several new middle-sized powers: Thailand, Vietnam, Taiwan, etc. Australia is also strengthening its defence capacities. In recent decades, they all have significantly developed their military capabilities and the building up of navies illustrates this development in the best way. New forms of military alliances are also beginning to take shape. First of all, the democratic countries of the Indo-Pacific region: Japan, South Korea, New Zealand, Australia are trying to form an alliance with the USA and NATO and engage them in the Pacific Ocean. The AUKUS is also a promising regional alliance. The QUAD did not meet original expectations. In a case of an interlinking of centres of tensions in Europe and Pacific the new power rivalry will become global.

Keywords: military competition, East Asia, China, USA

ÚVOD

Región Východnej Ázie zvaný aj ako Ďaleký Východ spoločne so tichomorskou oblasťou sa zdá byť zo slovenského pohľadu vzdialeným. V dnešnom globálnom svete sa však význam faktoru vzdialenosti redukuje. Letecky je možné sa dopraviť do Pekingu či Tokia za 10 -11 hodín. Existuje aj obrovské ekonomické i politické prepojenie. Pre Európsku úniu je napríklad ČĽR od roku 2021 najvýznamnejším partnerom v zahraničnom obchode s tovarom (16,2%). USA sú teraz až druhé (14,7%). (The European Union and its trade partners, 2023)

Zároveň existuje aj silné prepojenie politické a bezpečnostné. Naši hlavní spojenci: USA, UK, Francúzsko a najnovšie aj Nemecko aktívne pôsobia aj v tomto regióne a majú tu rozsiahlu sieť tradičných partnerstiev a spojenectiev. Ak by mala vzniknúť americko-čínska bipolarita - s čím sa už do veľkej miery pracuje ako s axiómou, ako s neodvratnou skutočnosťou, ktorej USA ale aj ostatné demokratické štáty musia prispôsobiť svoju politiku, ekonomiku, obranu aj komplexné strategické plánovanie (Cass, Rodriguez, 2023) - hoci možno trochu predčasne) - jej hlavná „kontaktná línia“ bude v Taiwanskom prielive a na Kórejskom polostrove. Napriek aktuálnej ruskej agresii proti Ukrajine – teda „horúcej vojne“ v našej blízkosti na európskej pôde – potenciálne hlavné bojisko novej globálnej konfrontácie bude vo východnej Ázii. Uvedený proces môžeme označiť ako „veľký strategický presun hlavného ťažiska medzinárodnej bezpečnosti“ do regiónu Pacifiku a Východnej Ázie. (Edel, 2023)

Význam Európy – teda presnejšie východnej Európy – ako potenciálneho budúceho bojiska tak poklesol. Tento pokles je daný objektívnymi faktormi: rastom ekonomického

významu východoázijských štátov a aj rastom ich vojenských kapacít a intenzity súperenia v regióne. V Európe síce zostáva pre NATO ako hlavný protivník Rusko, avšak toto v zásade ekonomicky a demograficky upadá.

Na Ďalekom východe je Rusko prítomné tiež, ale predovšetkým tu je asertívna ČĽR, ktorá posledné dekády spektakulárnym spôsobom zvýšila svoje ekonomické a vojenské možnosti. Ďalšiu lokálnu výzvu predstavuje napr. aj KĽDR. V regióne sú stále prítomné Spojené štáty ako hlavná svetová mocnosť a samozrejme, Japonsko. Popri týchto hlavných mocnostiach sa tu nachádza viacero mocností stredného významu, ktoré už ale nemôžeme ignorovať, pretože taktiež významne zvýšili za poslednú generáciu svoje ekonomické a vojenské kapacity: Južná Kórea, Taiwan, Vietnam, Thajsko, Filipíny, Indonézia, Malajzia a pod.

Treba však tiež uviesť, že posun hlavného ohniska vojensko-politického súperenia z Európy do východnej Ázie v žiadnom prípade nesmieme interpretovať ako nejaký pokles napätie v Európe alebo väčšiu bezpečnosť alebo menšiu intenzitu prípadnej vojnovnej deštrukcie.

Napríklad podľa všetkých kritérií bol Balkán v oboch svetových vojnách druhoradým bojiskom. No miestni obyvatelia boli vojnou a jej brutalitou postihovaní v rovnakej miere – ak nie ešte vo väčšej než na „hlavných bojiskách“.

1 VÝVOJ V POSLEDNÝCH DEKÁDACH A EKONOMICKÝ VZOSTUP REGIÓNU

Východoázijsko-západotichomorský región je veľmi pestrý z hľadiska kultúrneho, demografického, náboženského, ekonomického aj politického. Omnoho viac než Európa.

Máme tu dokonca krajiny s prevládajúcou populáciou európskeho pôvodu (Rusko, Austrália, Nový Zéland). Väčšina ostatných reprezentuje miestnu d'alekovýchodnú kultúrnu tradíciu (Čína, Japonsko, Vietnam, Kórea). Časť prevzala budhizmus (Thajsko, Kambodža, Laos). Niekde prevažuje islam (Malajzia, Indonézia). Niektoré krajiny sú kresťanské: Rusko, Austrália, Nový Zéland, Filipíny, Papua – Novú Guineu a tichomorské štáty – a hodno je spomenúť Južnú Kóreu a Východný Timor, ktoré sa stali kresťanskými počas posledného polstoročia.

Väčšina krajín je však kultúrne, nábožensky národnostne veľmi zmiešaná. Napríklad ako významná náboženská menšina existujú kresťania v Malajzii, Indonézii, Singapure, Hongkongu, Vietname a pod. Z ekonomického pohľadu máme vedľa seba hypermoderný Singapur, hyperbohatý Brunej a chudobnú Kambodžu. Z politického sú tu zastúpené vyspelé stabilizované demokracie ako Japonsko, Austrália, Južná Kórea, Taiwan a Nový Zéland. Na druhej strane autoritárske režimy ako KĽDR, ČĽR, Barma a pod. – a celá škála režimov medzi nimi.

Medzi štátmi regiónu dlhodobo panuje určitá nedôvera a ochota k spolupráci je tu nižšia než napr. v Európe. Hlavným a spoločným trendom posledných dvoch generácií bol hospodársky a populačný rast, industrializácia, budovanie infraštruktúry a vojenskej moci a vzostup vzdelania a životnej úrovne.

Ak napríklad v roku 1970 sme za vyspelé štáty v regióne mohli považovať len Japonsko, Austráliu, Nový Zéland a s privretými očami aj ZSSR, dnes do tejto kategórie musíme zaradiť omnoho väčší počet krajín:

Tabuľka 1: Vyspelé krajiny východnej Ázie

	HDP PPP na obyvateľa (tzv. medzinárodné doláre)
„Biele krajiny“:	
Austrália	65,366
Nový Zéland	54,046
Technologicky vyspelé:	
Taiwan	73,344
Južná Kórea	56,706
Japonsko	51,809
Obchodno-technologické mestské entity a štáty:	
Singapur	133,895
Macao	89,558
Hongkong	74,598
Surovinovo bohaté:	
Brunej	75,583
„Na pol ceste“:	
Malajzia	36,847

Zdroj: IMF

Na porovnanie môžeme uviesť aj niektoré vybrané krajiny, ktoré sú nám bližšie.

Tabuľka 2: Vybrané krajiny:

	HDP PPP na obyvateľa (tzv. medzinárodné doláre)
Rusko	34,837
Slovensko	41 515
Česko	50,961
Rakúsko	69,502

Zdroj: IMF

V každom prípade ale najväčšiu zásluhu na spomenutom presune ekonomického ťažiska do východnej Ázie, respektíve širšieho indo-pacifického priestoru, má Čína a za ňou asi s dvadsaťročným oneskorením India. Podceňovať by sme nemali ani rast niektorých stredných mocností ako Thajsko, Vietnam a Filipíny. Najväčšie indo-pacifické ekonomické veľmoci sú dnes ČĽR, USA, Japonsko a India.

Tabuľka 3: Ekonomické parametre indo-pacifických veľmocí v r. 2023

	ČLR	India	Japonsko	USA
HDP PPP na obyvateľa (medzinárodný dolár)	23,382	9,073	51,809	80,035
HDP nominálne na obyvateľa (USD)	13,721	2,601	35,385	80,034
HDP nominálne (v mil. USD)	19,373,586	3,736,882	4,409,738	26,854,599
HDP PPP (v mil. medz. dolároch)	33,014,998	13,033,443	6,456,527	26,854,599
Podiel na svetovom nominálnom HDP	18,4%	3,5%	4,2%	25,4%

Zdroj: IMF

Ekonomický rast ČLR bol za posledné polstoročie historicky nebývalý. (Allison, 2017, s.4-6) V roku 1970 jej HDP predstavovalo asi len 8,9% amerického. Dnes 72%. Naopak, relatívne upadá Japonsko. V súčasnosti je jeho HDP len 16% amerického. Ešte v roku 1995 to bolo 72%. To je azda tiež ilustráciou toho, že žiadny raz dosiahnutý stav nie je nikdy definitívny a vždy je len jednou zástavkou v rámci kontinuálneho evolučného procesu. Tak treba vnímať aj súčasný stav – na spomenutom „presune ekonomického ťažiska do Indo-Pacifiku“ tiež netreba vidieť nič osudové. Skôr závisí od Európanov, ako na to zareagujú.

V skutočnosti už sa objavujú náznaky toho, že pôvodná dynamika rastu nebude zachovaná. (JLA, 2023) Predpokladá sa, že v tomto roku to bude medzi 3-5% HDP (do čoho musíme zaradiť aj postcovidové zotavenie). Čínsky rast sa teda výrazne spomalil a zrejme nemôže akcelerovať bez zásadných politických zmien v krajine. (Posen, 2023) Zjednodušene povedané, „jablká na nízkych konároch sú už pozbierané“. Ukazuje sa to na tom, že nedávne predpovede rastu čínskej ekonomiky a kedy by mala predbehnúť USA sa naplňajú pomalšie a jednotlivé méty sa odsúvajú v čase. (pozri napr. Allison 2017, s. 9)

Japonsko fakticky stagnuje a zakrátko – po tom, ako Japonsko dohnala – bude v podobnej situácii asi aj Južná Kórea. Výrazný rast možno očakávať skôr v relatívne chudobných krajinách Juhovýchodnej Ázie. Takže ani presun globálneho ekonomického ťažiska do uvedenej indo-pacifickej oblasti nemožno považovať za niečo nezvratné a trvalé. Súčasný stav je vždy len prechodnou etapou kontinuálneho vývoja. V polovičke 21. storočia môže prežívať fázu dynamického rastu Afrika a Latinská Amerika.

Dôležitou je aj iná zmena: východná a juhovýchodná Ázia ukončila fázu dynamického populačného rastu. Japonská populácia už klesá asi o 500 -800 000 ľudí ročne (Yeung, Maruyama, 2023) a aj v Číne už v minulom roku začal pokles obyvateľstva – asi o 850 000 ročne. (Cheng, 2023) Tento pokles je daný tým, že krajiny východnej Ázie prevzali rodinný model vyspelých spoločností – hoci viaceré bez toho, aby sa stala skutočne bohatými. Potvrzuje to aj tabuľka indexu plodnosti (počet detí na jednu ženu).

Tabuľka 4: Index indexu plodnosti vo vybraných krajinách

Japonsko	1,3
Južná Kórea	0,8
Taiwan	0,8
ČĽR	1,2
Vietnam	1,9
Filipíny	2,7
Thajsko	1,3
Malajzia	1,8
Indonézia	2,1
Barma	2,1
India	2,0
Bangladéš	1,9

Zdroj: United Nations Population Fund

Pre ilustráciu môžeme uviesť niektoré západné krajiny.

Tabuľka 4: Index indexu plodnosti vo vybraných krajinách

USA	1,7
Slovensko	1,6
Rakúsko	1,5

Zdroj: United Nations Population Fund

Strednodobú budúcnosť regiónu môžeme charakterizovať ako ukončenie populačného rastu, pokračovanie rastu ekonomického, ale zrejme miernejšieho, a tiež rast životnej úrovne a vzdelania. Časť štátov: Filipíny, Malajzia, Thajsko – sa môže posúvať aj k určitej väčšej liberalizácii a demokratizácii.

Pre nás je aktuálne zaujímavý práve celkového podielu regiónu na svetovom HDP. Toto číslo nie je jednoduché určiť – závisí od toho, čo všetko do toho zarátavame (Aj Indiu? USA a Rusko ako celok, alebo len ich časti priľahlé k Pacifiku?). Ten podiel tak môže byť okolo 30% - ak sú to len štáty východnej a juhovýchodnej Ázie, alebo až 70% svetového HDP, ak uvažujeme o celej indo-pacifickej oblasti vrátane celých USA. (In Asia..., 2022, Biswas, 2022) Môžeme ale skutočne povedať, že hlavné centrum svetovej ekonomiky aktuálne už nie je severný Atlantik, ale skôr Pacifik. (Allison, 2017, s. 15-17)

2 EKONOMICKÉ INTEGRÁCIE

Medzi krajinami východoázijsko-tichomorskej oblasti existujú veľké rozdiely a dlhodobo panuje určitá nedôvera brániaca užšej integrácii a taktiež založeniu organizácie podobnej OBSE, ktorá donedávna pomáhala zaisťovať v Európe určitý mierový stav.

Zato v regióne vzniklo viacero regionálnych ekonomických a obchodných organizácií. Najvšeobecnejšou platformou je medzivládne fórum **APEC** (Asia-Pacific Economic Cooperation) založené v roku 1989. Zúčastňuje sa na ňom 21 krajín vrátane USA, Ruska a Čile.

Najvýznamnejšou ekonomickou organizáciou je dnes určite **ASEAN** (Association of Southeast Asian Nations) založená v roku 1961, ktorý aktuálne združuje 10 štátov v juhovýchodnej Ázii.

Pokus o vytvorenie veľkého Transpacifického partnerstva neuspel, lebo od tejto myšlienky odskočil americký prezident Donald Trump. Ostatné tichomorské štáty si však vytvorili v roku 2018 menšie **CPTPP** (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership), s 11 členmi, medzi ktorými nie je ani USA ani Čína, ale napodiv sa do neho prihlásila Veľká Británia.

Na báze ASEAN-u vzniklo v roku 2022 **RCEP** (Regional Comprehensive Economic Partnership), ktoré má aktuálne 14 členov vrátane Japonska, Číny a Austrálie.

Po roku 2021 sa USA opätovne vrátili do hry v máji 2022 ponukou na **IPEF** (Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity) – iniciatívou, na ktorej sa zúčastňuje 14 štátov vrátane USA, Indie, Austrálie, Japonska, ale pre zmenu nie ČĽR.

3 POROVNANIE VOJENSKÝCH KAPACÍT

Veľmi zaujímavou – a azda najprínosnejšou - časťou je porovnanie vojenských kapacít jednotlivých krajín. Porovnanie bude numerické – nemusí brať do úvahy rozdiely v kvalite, výcviku a pod. Začneme najprv európskymi štátmi – na vytvorenie správneho pohľadu.

Tabuľka 5: Vojenské kapacity vybraných európskych štátov

	Vojaci pozemnej armády	Tanky	Lietadlá a vrtuľníky
UK	77 000	227	712
FR	118 000	423	1095
Nemecko	62 000	294	456
Dánsko	25 000	44	125

Zdroj: rešerš autora

Tabuľka 6: Námorné sily

	Lietadlové lode a vrtuľníkové lode	Križníky	Torpédo-borce	Fregaty	Jadrové ponorky raketové	Jadrové ponorky útočné	Ponorky
UK	2	0	6	11	4	6	0
FR	1+3	0	10	11	4	5	0
Nemecko	0	0	0	11	0	0	6
Dánsko	0	0	0	9	0	0	0

Zdroj: rešerš autora

No a teraz sa môžeme pozrieť na situáciu na Ďalekom východe pre pozemné, letecké aj námorné sily. V prípade Ruska budeme brať do úvahy len Východný vojenský okruh a Tichooceánsku flotilu, a v prípade USA len jednotky podriadené veliteľstvu USINDOPACOM (United States Indo-Pacific Command) a 7. a 3. flotilu.

Tabuľka 7: Vojenské kapacity USA a ich spojencov v Pacifiku

	Vojaci pozemnej armády	Tanky	Lietadlá a vrtuľníky
USA	110 000 ¹	500 (?)	1350
Japonsko	150 000	450	745
Južná Kórea	394 000	2200	720
Taiwan	140 000	1010	630
Austrália	29 000	60	300
Nový Zéland	5000	0	50
Filipíny	122 000	0	239
Thajsko	273 000	640	510

Zdroj: rešerš autora

Podobne sa môžeme pozrieť na ich potenciálnych protivníkov, resp. ostatné štáty v regióne.

Tabuľka 8: Vojenské kapacity Číny, Ruska a ich spojencov

	Vojaci pozemnej armády	Tanky	Lietadlá a vrtuľníky
Rusko ²	100 000	?	?
Čína	975 000	6050	4100
Severná Kórea	1 150 000	5500	950
Barma	375 000	500	300

Zdroj: rešerš autora

Tabuľka 9: Vojenské kapacity ostatných relevantných štátov v regióne

	Vojaci pozemnej armády	Tanky	Lietadlá a vrtuľníky
India	1 237 000	4500	2000
Indonézia	300 000	330	324
Malajzia	80 000	50	170
Singapur	45 000	175	245
Vietnam	480 000	1 550	270

Zdroj: rešerš autora

Treba zdôrazniť, že s výnimkou možno Barmy, Vietnamu, Severnej Kórey a pod. nemôžeme hovoriť o nejakej zastaranej výzbroji alebo o málo vycvičenom personáli. Podobne sa môžeme pozrieť aj na námorné sily:

¹ Západné Tichomorie a Havajské ostrovy, na západnom pobreží USA sa nachádza ešte 92 000 disponibilných príslušníkov pozemnej armády a námornej pechoty. Pozri: *U.S. Ground Forces in the Indo-Pacific...*

² Východný vojenský okruh a Tichooceánska flotila. Reálne prebieha masívne premiestňovanie techniky a čiastočne aj vojakov na západ.

Tabuľka 10: Námorné sily USA a ich spojencov

	Lietadlové lode a vrtuľníkové lode	Krížniky	Torpédoborce	Fregaty	Jadrové ponorky raketové	Jadrové ponorky útočné	Ponorky
USA	6+5	10	40	0	7	29	0
Japonsko ³	0+4	8	28	10	0	0	23
Južná Kórea	0+2	0	12	15	0	0	20
Taiwan	0	0	4	22	0	0	4
Austrália	0+2	0	3	6	0	0	6
Nový Zéland	0	0	0	2	0	0	0
Filipíny	0	0	0	2	0	0	0
Thajsko	0+1	0	0	7	0	0	1

Zdroj: rešerš autora

Čo taktiež môžeme porovnať s prípadnými protivníkmi.

Tabuľka 11: Námorné sily Číny, Ruska a ich spojencov

	Lietadlové lode a vrtuľníkové lode	Krížniky	Torpédoborce	Fregaty	Jadrové ponorky raketové	Jadrové ponorky útočné	Ponorky
Rusko	0	1	5	4	5	9	10
Čína	3+3	0	51	49	6	9	64
Severná Kórea	0	0	0	3	0		71
Barma	0	0	0	6	0	0	2

Zdroj: rešerš autora

A tiež s ostatnými relevantnými štátmi.

Tabuľka 12: Námorné sily ostatných relevantných štátov v regióne

	Lietadlové lode a vrtuľníkové lode	Krížniky	Torpédoborce	Fregaty	Jadrové ponorky raketové	Jadrové ponorky útočné	Ponorky
India	2+0	0	11	12	2	0	16
Indonézia	0	0	0	3	0	0	4
Malajzia	0	0	0	2	0	0	2
Singapur	0	0	0	6	0	0	7
Vietnam	0	0	0	11	0	0	6

Zdroj: rešerš autora

Žiada sa ešte dodať, že Rusko, Čína a KĽDR sú jadrové mocnosti. To isté platí aj pre USA a Indiu.

Vidíme, že pokiaľ pred 30 rokmi sme mohli považovať východázijské a pacifické štáty za mocenskú periferiu a väčšina vojenskej sily sveta sa koncentrovala v rukách európskych a severoamerických „bielych“ mocností, dnes to už neplatí. Je to výsledok situácie, že pokiaľ Európania po roku 1989 začali odzbrojovať, štáty v regióne Indo-Pacifiku

³ Japonské krížniky a ľahké lietadlové lode sú oficiálne vedené ako torpédoborce.

začali masívne zbrojiť. (Edel, 2023) A to vďaka ich ekonomického a demografického vzostupu, ale následne aj ako ich reakcia na rast čínskej vojenskej sily a snahy podporiť USA, v ktorom vidia hlavného garanta vlastnej bezpečnosti. Týka sa to Japonska, Austrálie, Kanady, Južnej Kórey ale tiež krajín ako napr. Vietnam, Singapur, Filipíny, Barma. Aj India čoraz viac presúva pozornosť od Pakistanu k Číne a pod. V regióne sa začali nekontrolované preteky v zbrojení. Prím zatiaľ vedie ČĽR, ktorá od roku 1990 nebývalým spôsobom posilnila svoje vojenské kapacity. (Krejčí, 2021, s. 48-55)

4 FORMOVANIE VOJENSKÝCH SPOJENECTIEV

V regióne sa súčasne upevňuje polarizácia, ktorá je výsledkom rozdielneho politického, ekonomického a môžeme povedať aj civilizačného vývoja. Z krajín, ktoré dosiahli najvyššiu ekonomickú vyspelosť a súčasne prešli na systém liberálnej demokracie, sa sformoval akoby „**tichomorský Západ**“. Popri Austrálii a Novom Zélande⁴ do tejto skupiny môžeme začleniť aj Japonsko, Južnú Kóreu a Taiwan. K tejto skupine majú v niektorých politických a socio-ekonomických aspektoch blízko aj krajiny ako Filipíny, Thajsko. Všetky tieto štáty sú vojenskými spojencami USA. (Indo-Pacific Strategy of the United States, 2021)

Hlavného protivníka vidia v ČĽR, Rusku⁵, KĽDR a garanta bezpečnosti v spojení s USA, pričom v regióne zostáva prítomné aj Francúzsko a Spojené kráľovstvo (prostredníctvom politických, kultúrnych a vojenských väzieb, zámorských území a pod.).

Katalyzátorom tohto procesu polarizácie boli nie len čínske aktivity, ale hlavne ruská agresia proti Ukrajine. Elity uvedených štátov sú pomerne osvietené a hľadajú do budúcnosti. Túto agresiu, ktorá sa v Európe často zľahčuje a ospravedľňuje, oni vnímajú ako vážne narušenie svetového poriadku a medzinárodnej bezpečnosti, ktoré sa v prípade úspechu môže zopakovať aj v Indo-pacifickom regióne.

Napríklad Japonsko zásadným spôsobom zvrátilo svoju politiku nízkej angažovanosti v bezpečnostných otázkach, výrazne posilňuje svoje ozbrojené sily a rozvíja spojenectvo s USA a partnerstvo s Južnou Kóreou, Austráliou, Indiou a taktiež aj s európskymi štátmi, predovšetkým s Veľkou Britániou, Francúzskom a Nemeckom, vrátane spolupráce v zbrojárskej oblasti. Rozvoj vzťahov s EÚ a NATO sa považuje teraz v Japonsku za samozrejmosť. (Tkacik, Lenhart, 2023)

Najstabilnejším regionálnym spojenectvom je väzba medzi USA a Austráliou, ktorá pretrvala od druhej svetovej vojny a bola základom paktu **ANZUS** založeného 1951, pričom Nový Zéland prerušil spoluprácu v r. 1986 (O'Brien, 1986).

ANZUS bol však nedávno zatienený širšou obrannou spoluprácou medzi UK, USA a Austráliou v rámci novej dohody **AUKUS** z roku 2021. Táto dohoda je dnes vnímaná ako najperspektívnejšie kolektívne vojenské zoskupenie v pacifickej oblasti, toľž ak sa k nemu môže pripojiť aj Nový Zéland. (Edel, 2023, Doors is open..., 2023) Prakticky okamžite sa začalo s projektami modernizácie a posilnenia austrálskych ozbrojených síl (jadrové ponorky s protilodnými strelami, strely s plochou dráhou letu Tomahawk – všetko prostriedky schopné zdržať prípadného útočníka ďaleko od austrálskych brehov). Podobne ako počas druhej svetovej vojny, Austrália je vnímaná ako hlavná základňa západných krajín v Pacifiku.

⁴ Nový Zéland v polovicike osemdesiatych rokov oslabil spojeneckú väzbu s USA a UK. Dnes sa k nej postupne vracia.

⁵ Rusko sa pre komplex dôvodov mocensky aktuálne angažuje skôr vo Východnej Európe, na Kaukaze a v Strednej Azii než na Ďalekom Východe. K tomu pozri aj (Krejčí, 2017, s. 467-487). Ďalekovýchodná stratégia je zameraná skôr na udržanie aktuálnych pozícií.

Austrálii sa má stať hlavným nástupným priestorom pre americké a britské sily v regióne, do čoho sa plánuje investovať veľké prostriedky. (Edel, 2023)

Spomenúť môžeme ešte **Five Power Defence Arrangements** (FPDA) – sériu dohôd o obrannej spolupráci medzi Veľkou Britániou, Austráliou, Novým Zélandom, Malajziou a Singapurom. A samozrejme, opomenúť nemôžeme ani špecifické spravodajsko-bezpečnostné spojenectvo piatich anglosaských krajín – USA, UK, Kanada, Austrália, Nový Zéland (**Five Eyes**, FVEY, UKUSA Agreement, AUSCANNZUKUS) ktorých spoločné záujmy sa prelínajú práve v pacifickej oblasti.

Popri vzájomnom spojenectve anglojazyčných krajín, druhým strategickým pilierom amerického spojeneckého systému je spolupráca USA s Japonskom a Južnou Kóreou. V Japonsku sa vlastne nachádza najviac amerických vojakov mimo amerického kontinentálneho územia - až 54 000, a v Južnej Kórey ich je 25 000. (United States military deployments)

Pre Japonsko je USA hlavným bezpečnostným a vojenským partnerom. Pre USA Japonsko hlavným tichomorským a ázijským. Aktuálnym základom ich obrannej spolupráce je Zmluva o vzájomnej spolupráci a bezpečnosti medzi USA a Japonskom z roku 1960, ktorá nahradila zmluvu z roku 1952. Zmluva v článku 5 podľa zaužívaného výkladu stanovuje záväzok USA brániť Japonsko v prípade útoku.

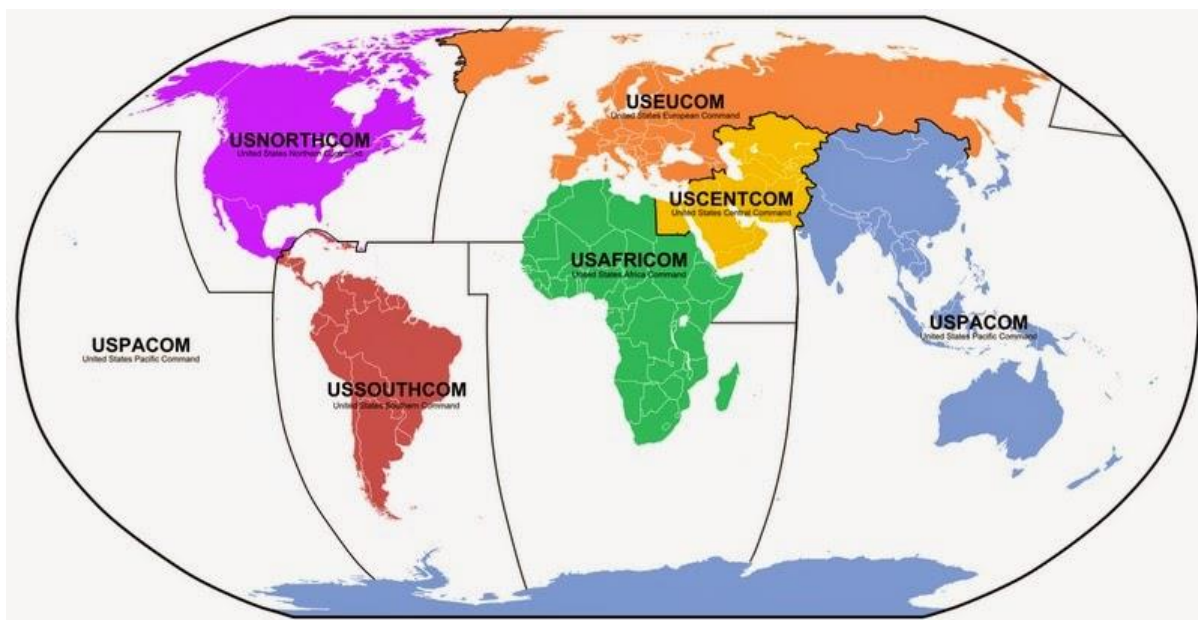
Silné puto existuje aj medzi USA Južnou Kóreou a to na základe obrannej dohody z roku 1953. Južná Kórea, USA a Japonsko aktuálne rokujú o posilnení trilaterálnej obrannej spolupráce. Regionálnymi spojencami USA sú tradične aj Filipíny a Taiwan.

Veľkú popularitu nedávno získal formát **QUAD** (Štvorstranný bezpečnostný dialóg) – neformálne spojenie USA, Japonska, Austrálie a Indie založené v roku 2007. Nestal sa vojenským spojenectvom a spolupráca nie je príliš intenzívna a to predovšetkým pre značnú rezervovanosť indickej diplomacie k akýmkoľvek záväzným väzbám a partnerstvám. India chce hrať samostatnú úlohu. (Markey, 2023)

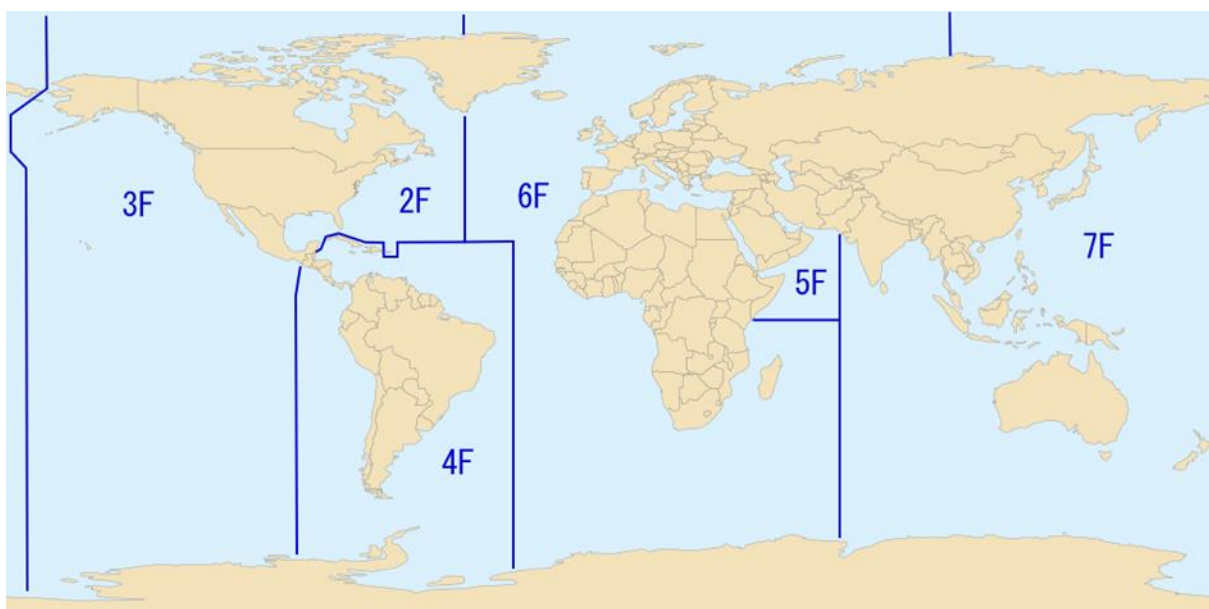
Pre Čínu je jediným formálnym spojencom KĽDR. Vzťah s Ruskom je veľmi špecifický a napriek úpornej ruskej snahe sa Čína odmieta s Ruskom príliš a zaväzujúco spájať. Mechanizmus Šanghajskej organizácie spolupráce (zal. 2001) nie je príliš rozvinutý.

5 AMERICKÁ POLITIKA A VOJENSKÉ ŠTRUKTÚRY

Americká oficiálna politika v súčasnosti oficiálne definuje región Pacifiku ako rovnako dôležitý ako Európu a Severný Atlantik. (Indo-Pacific Strategy of the United States, 2021) Neoficiálne je vnímaný ako dôležitejší a ako zdroj väčších ohrození. Postavenie Pacifiku v americkej politike a globálnej stratégii taktiež najlepšie ukážu mapky a tabuľky:

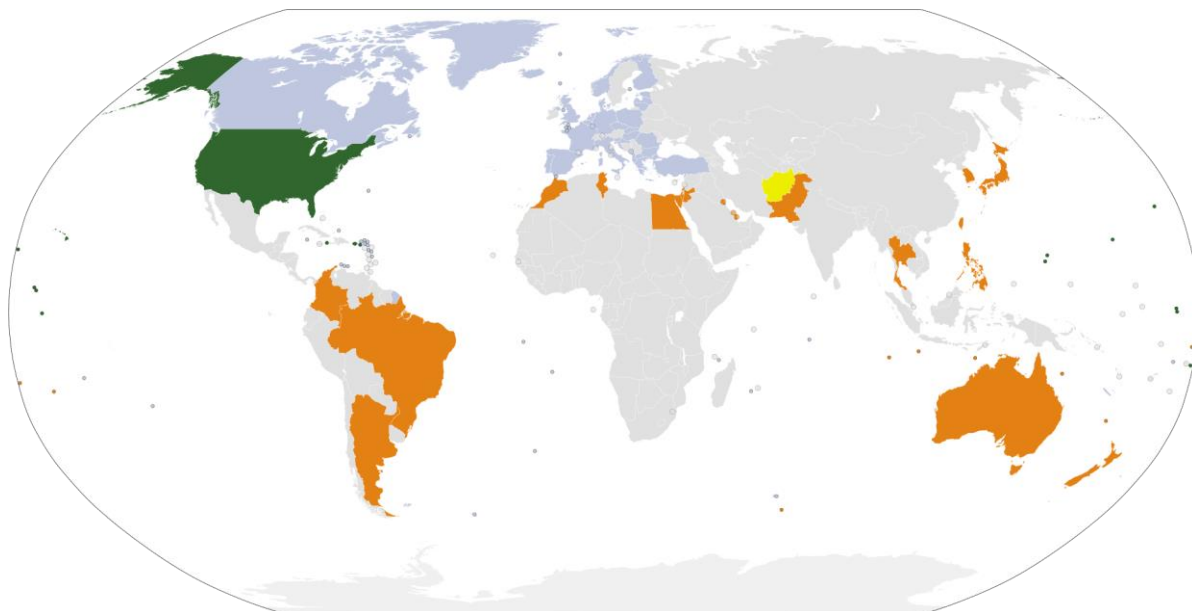
Obrázok 1 US regionálne vojenské veliteľstvá (Unified combatant command)
 Zdroj: <http://doctorpence.blogspot.com/2014/09/map-on-monday-americas-unified.html>

Obrázok 2 Rozdelenie regionálnej pôsobnosti amerických flotíl
 Zdroj:

https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/32qdx8/us_navy_fleets_areas_of_responsibility_1024_x_512/

Veľmi poučný je aj pohľad na globálny americký spojenecký systém:

Obrázok 3 Americký spojenecký systém (sivomodrá farba – spojenci v NATO, oranžová - ostatní)

Zdroj: <https://vividmaps.com/world-map-showing-us-alliances/>,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:American_major_non-NATO_allies.svg

Vhodné je aj uviesť, ktoré štáty sveta a regiónu sú pod americkým ochranným jadrovým dáždnikom:

Obrázok 4 Americký jadrový dáždnik

Zdroj: <https://www.insightsonindia.com/2016/08/29/insights-editorial-great-nuclear-disarmament-divide/>

Okrem štátov NATO vrátane Slovenska (a Fínska, ktoré na mapke ešte nie je) vidíme, že sú to len štyri pacifické štáty: Japonsko, Južná Kórea, Austrália a zrejme aj Filipíny. Nový Zéland v osemdesiatych rokoch sám vyšiel zo spolupráce s USA v jadrovej oblasti.

Významný posun pozornosti USA smerom od Európy k Ďalekému Východu a pacifickej oblasti dobre dokumentuje aktuálne rozmiestnenie personálu amerických ozbrojených síl (Defense Manpower Data Center, 2022, Headquarters, United States Indo-Pacific Command, 2023):

Tabuľka 13: Geografické rozmiestnenie personálu amerických ozbrojených síl

	Počet príslušníkov
Americký kontinent	1,125,798
Východná Ázia, Pacifik	128,937
Európa	66,360
Ostatná Ázia, Afrika, Indický oceán	7,817

Zdroj: <https://dwp.dmdc.osd.mil/dwp/app/dod-data-reports/workforce-reports>

Vidíme, že pomer síl rozdelených medzi Európu a Ďaleký východ je asi 1:2. Nepredpokladá sa, žeby súčasná ruská vojna proti Ukrajine tento pomer zásadne zmenila. (U.S. Ground Forces in the Indo-Pacific, 2022, s. 32-34) Skôr USA budú vyzývať európskych spojencov, aby sa viac podieľali na svojej vlastnej obrane a navyšovali vlastné obranné kapacity.

Spojené štáty zjavne vidia už hlavného protivníka nie v Rusku, ale v Číne. Jej hospodársky rast sa už snažia tlmiť- napr. obmedzovaním prístupu k americkému trhu, investíciám a technológiám. (Bade, 2023)

Tento postoj sa prejavuje aj v určitej zdržanlivosti USA počas súčasnej agresie Ruska voči Ukrajine: Akoby americká administratíva nechcela „nasadiť všetky sily na porážku druhoradého protivníka“, pričom z tejto porážky by najviac mohla profitovať práve Čína. Tento postoj sa ale stáva aj predmetom kritiky. (Bergmann, 2023)

Rast čínskej vojenskej moci núti USA aj prehodnotiť doterajšiu pacifickú stratégiu. Tá už nemôže byť založená na izolovaných predsunutých základniach, z ktorých bolo možné podniknúť zničujúci úder po vojenských silách a infraštruktúre protivníka. Dnes sa vyžaduje komplexná a hlboká obrana s bezpečným zázemím, komunikáciami, dostupnými zálohami a spoľahlivými spojencami. (Edel, 2023)

Tu si treba uvedomiť, že toto pacifické súperenie na jednej strane medzi ČĽR a na druhej medzi USA a ich spojencami nemá len regionálny charakter. V skutočnosti je súperením globálnym – v rámci možného budúceho svetového bipolarizmu, kde proti sebe môžu stáť západné liberálne demokracie na čele s USA a ich spojenci, na druhej strane autoritárske režimy, ktoré prešli len čiastočnou modernizáciou (ekonomika, technika, vojenstvo, ale politika, ľudské práva nie), predovšetkým ČĽR a čiastočne Rusko. Podľa niektorých autorov je táto konfrontácia už neodvratná. (Allison, 2017, s. xvii-xix, Krejčí, 2021, s. 45)

Toto súperenie sa zrejme bude prejavovať vo všetkých svetových regiónoch a nepôjde len o klasické mocenské a vojenské stretnutie, ale aj konflikty vo vnútri jednotlivých spoločností. Západné demokracie sú už teraz oslabované populistickými hnutiami vedenými autoritárskymi lídrami, a naopak, v mnohých autoritárskych režimoch sa ozýva volanie po slobode a demokracii.

No a prípadným hlavným bojiskom tejto studenej alebo možno aj horúcej vojny bude indo-pacifická oblasť. Existujú aj v západnom svete aj názory, podľa ktorých by v mene zachovania mieru sa USA mali s „dohodnúť“ na akosi čínsko-americkom svetovom kondomíniu (Allison, 2017, s.235). Lenže to by znamenalo reálne „podhodit“ niektoré menšie národy Číne a Rusku a povedať im, že majú naveky žiť v neslobode a závislosti. Nie je ani

pravdepodobné, že autoritárske mocnosti by takúto dohodu vôbec rešpektovali. A na druhej aj na príklade súčasnej ruskej imperiálnej politiky vidíme, že tieto autoritárske mocnosti by každý revolučný demokratizačný pohyb vo „svojej zóne“ paranoidne vnímali ako porušenie dohody a agresiu, na ktorú budú oprávnené odpovedať vojensky.

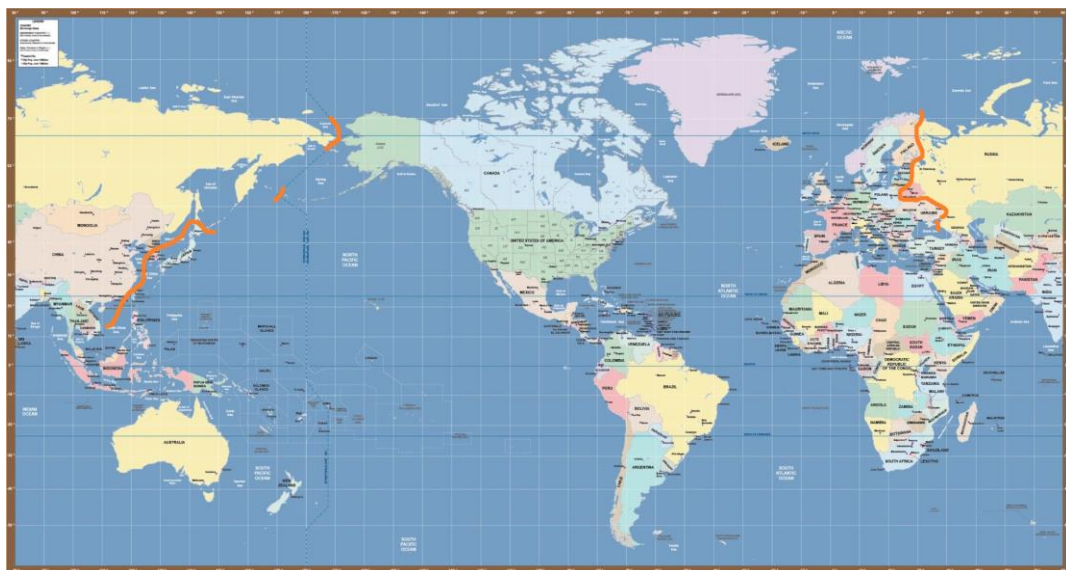
Ako však spraviť, aby demokratické a slobodné spoločnosti prestali byť pre utláčané masy atraktívne?) Správne – zvnútra ich rozvrátiť! To je aj stratégiou tzv. hybridnej vojny vedenej proti demokraciám.

6 POSTOJ EÚ A NATO VOČI INDO-PACIFICKÉMU REGIÓNU

EÚ a väčšina európskych štátov nie je zatiaľ plne pripravená prijať americký postoj a vidieť v Číne nevyhnutného nepriateľa. Dlhodobo prevládala viera v nejakú možnosť konsenzu – hoci napätého a konfliktného. Tento európsky postoj sa mení len pomaly. Jeho základom je snaha zbaviť sa závislosti na Číne. (Fix, Liu, 2023) Je však predvídateľné, že NATO aj EÚ budú venovať viac pozornosti vývoju v Indo-pacifickom regióne a aktivitám Číny a Ruska v regióne.

Demokratické prozápadné pacifické krajiny ako Japonsko, Južná Kórea, Austrália, Nový Zéland a Taiwan sa usilujú nadviazať užšiu kooperáciu s NATO a EÚ a doslova ich vtiahnuť do záležitostí Pacifiku. (Brunner, Lindgren, 2023). Táto snaha je čiastočne úspešná. Jej výsledkom môže byť strategické prepojenie oboch regiónov a potenciálnych bojísk.

Generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg navštívil vo februári 2023 Japonsko a podpísal Spoločnú deklaráciu, v júli 2023 sa premiéri Japonska, Južnej Kórey, Austrálie a Nového Zélandu zúčastnili samitu NATO vo Vilniuse, v ktorého Záverečnom komuniké boli tieto štáty označené za partnerov a ČĽR a KĽDR za ohrozenie. (Vilnius Summit Communiqué, 2023). Je to v súlade so Strategickým konceptom NATO z roku 2022, kde je popri Rusku definovaná ako zdroj ohrozenia aj Čína. (NATO Strategic Concept, 2022, s. 5) EÚ v roku 2019 podpísala s Japonskom dohodu o strategickom partnerstve: E.U.-Japan Strategic Partnership Agreement in 2019.

Obrázok 5 Východoeurópska a západopacifická obranná línia západného spoločenstva liberálnych demokracií

Zdroj: autor,

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=zPPtfY2D&id=24518C53DA83950EA7FC0D3654AF23AFCE5CB7CE&thid=OIP.zPPtfY2DIH5VIWAJAZn8RQHd7&mediaurl=https%3A%2F%2Fwww.creativeforce.com%2Fwp-content%2Fuploads%2F2015%2F11%2Fworld-map-us-centered-miller.jpg&exph=1087&expw=2048&q=america+map+of+the+world+with+usa+in+the+centre&simid=608004500227694143&form=IRPRST&ck=F10D1D535C7E1606880CDF48209CD77D&selectedindex=4&ajaxhist=0&ajaxserp=0&vt=0&sim=11&cdnurl=https%3A%2F%2Fth.bing.com%2Fth%2Fid%2FR.ccf3ed7d8d83207e552160090199fc45%3Frik%3Dzrdczq8jr1Q2DQ%26pid%3DImgRaw%26r%3D0>

7 ČÍNSKA STRATÉGIA

Zámery Číny sa veľmi ťažko odhadujú – o autoritárskych režimoch to platí všeobecne. (Yarhi-Milo, Resnick-Samotin, 2023) V každom prípade čínske vedenie chce dosiahnuť status prvoradej svetovej veľmoci vo všetkých oblastiach (o čom sa domnieva, že si ho jednoducho zasluguje) a tiež úplnú bezpečnosť pred možným zahraničným vojenským a ekonomickým tlakom. (Krejčí, 2021, s. 451-458) To sa spája aj s požiadavkou na ochranu pred všetkými domácimi ohrozeniami stability, pričom akýkoľvek domáci opozičný pohyb sa interpretuje ako výsledok zahraničného (najmä západného) podvratného pôsobenia.

Ambície Číny sú jednoznačne celoplanetárne a čínske vedenie je rozhodnuté hrať úlohu globálnej supervelmoci, ktorá bude prítomná vo viac-menej všetkých regiónoch sveta (French, 2014, s.5-9). Primárnym cieľom je zmeniť pravidlá medzinárodného systému, ktoré vníma ako nevýhodné pre Čínu (Allison, 2017, s. 23)

ZÁVER

V závere azda možno sformovať niekoľko základných téz:

- 1) Hlavnou je, že do Indo-Pacifiku sa presunulo hlavné ťažisko svetovej ekonomiky.
- 2) To platí aj pre hlavné ohnisko zbrojenia a hlavné bojisko novej budúcej globálnej vojnovnej konfrontácie.
- 3) Hlavnou príčinou presunu hlavného potenciálneho bojiska do Indo-Pacifiku je mimoriadny rast vojenských kapacít ČĽR, ktorá získava vojenské prostriedky na pôsobenie v západnej časti Pacifiku, severe Indického oceánu, a na súši v celej oblasti Eurázie na východ od Kaspiku a Uralu.
- 4) Tradičnými čínskymi spojencami sú KĽDR a Barma. Partnerom a neformálnym spojencom je aj Rusko. Došlo tak k vzniku neformálnej aliancie autoritárskych režimov.
- 5) Jej protiváhou je formujúca sa aliancia prozápadných štátov - prevažne demokratických - na čele s USA a Japonskom. Môžeme hovoriť o „pacifickom Západe“. Patrí do nej aj Južná Kórea, Taiwan a Austrália a Nový Zéland. Medzi nimi vzniká aj vzájomná multilaterálna väzba. Možno k nim prirátať aj viaceré tichomorské ostrovné štáty.
- 6) Ostatné štáty, z väčších najmä India a Indonézia a Vietnam, sa snažia držať skôr mimo tejto konfrontácie.
- 7) Regionálny spojenecký systém USA je založený dvoch pilieroch: aliancia s Japonskom a Kórejskou republikou a na perspektívnom formáte AUKUS (US, UK, Austrália, najnovšie s ponukou aj pre Nový Zéland). K USA spojencom radíme aj Filipíny a Thajsko.
- 8) India do veľkej miery zostáva hrať vlastnú hru (čo si vzhľadom na veľkosť môže dovoliť) s určitou väzbou na USA.
- 9) Dochádza aj k upevňovaniu väzieb medzi spomenutým „pacifickým Západom“ a EÚ a NATO na strane druhej. Základom je tradičná väzba medzi Britániou, Austráliou,

Novým Zélandom a tiež krajinami Commonwealthu, a taktiež tradičná prítomnosť Francúzska v regióne. K nim sa pridáva aj Nemecko. Prepájajú sa tak regionálne systémy spojenectiev medzi liberálnymi západnými demokraciami v Európe a v Pacifiku.

- 10) Súčasne sa formuje aj zväzok medzi Ruskom a Čínou s jasnou prevahou na strane Číny, na ktorej Rusko čoraz viac závisí.
- 11) Celý tento vývoj je súčasťou tohto znaku výrazného posunu k formovaniu dvoch globálnych ekonomických a vojenských blokov: demokratický Západ na čele s USA a blok autoritárskych štátov vedený ČĽR a Ruskom.
- 12) Tieto bloky budú mať dve hlavné línie konfrontácie: východná Európa (pás: Fínsko, Pobaltie, Bielorusko, Ukrajina, Poľsko) a na ďalekom Východe (pás: Aljaška, Japonsko, Taiwan, Filipíny, Juhočínske more).
- 13) Potenciálne ďalekovýchodné bojisko bude zrejme významnejšie a to vzhľadom na koncentráciu ekonomických kapacít a vojenských síl v regióne.
- 14) Vedľajšie ohniská konfrontácie môžu byť v kaukazskom regióne, a prípadne všade tam, kde sa Čína a Rusko pokúšajú o politickú a ekonomickú infiltráciu – napríklad na Blízkom Východe alebo v Afrike.
- 15) USA – vzhľadom na relatívny pokles vlastných síl – budú potrebovať väčšiu podporu spojencov a budú ich vyzývať k väčšej angažovanosti vo vojenských záležitostiach – v Európe aj Pacifiku. (Edel, 2023)
- 16) Konfrontácia medzi liberálnou demokraciou a autoritárstvom bude silne ideologická a bude prebiehať aj vo vnútornej politike. Vo viacerých štátoch môže mať charakter nejakej formy občianskej vojny.

Na druhej strane sme sa dostali do situácie, že je v záujme prežitia ľudstva, aby aj prípadná konfrontácia medzi spomenutými blokmi bola udržiavaná v určitých medziach: Jednak zo strachu z jadrovej vojny ale tiež aj z potreby spolupracovať v čase hrozacej klimatickej zmeny, ktorej možno čeliť len koordinovaným úsilím celého ľudstva. (Gallagher, 2023)

Garancie toho, že sa to podarí – však neexistujú.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Knížné

ALLISON, G. 2017, *Destinated for War?*. Melbourne : SCRIBE, 2017. s. 362. ISBN 978-1-911344-51-3

FRENCH, H.W. 2014. *China's Second Continent*. New York : A.A.Knopf, 2014, s. 284. ISBN 978-0-307-95698-9

KREJČÍ, O. 2017. *Geopolitika Ruska*. Praha : Professional Publishing, s.r.o. 2017. s. 534. ISBN 978-80-906594-9-0

KREJČÍ, O. 2021. *Geopolitika Číny*. Praha : Professional Publishing, s.r.o. 2021. s. 487. ISBN 978-80-88260-51-6

Časopisecké:

BADE.G., Biden sets new rules restricting U.S. investments in China. In *Politico.eu*, 2023, 9.8.2023, [online]. Dostupné na internete:

<https://www.politico.com/news/2023/08/09/biden-investment-rules-hits-chinese-chip-ai-computing-00110488>

BERGMANN, M. Tell Russians Putin Has to Go. In *Foreign Affairs*, 2023, 18.7.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.foreignaffairs.com/russian-federation/biden-call-oust-putin-end-isolation?utm_medium=newsletters&utm_source=fatoday&utm_campaign=Is%20the%20Middle%20East%E2%80%99s%20Makeover%20a%20Mirage?&utm_content=20230801&utm_term=FA%20Today%20-%20112017

CASS, O., RODRIGUEZ, G. The Case for a Hard Break With China. In *Foreign Affairs*, 2023, 25.7.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.foreignaffairs.com/china/case-for-hard-break-with-beijing-economic-derisking?utm_medium=newsletters&utm_source=fatoday&utm_campaign=The%20Border%20Crisis%20That%20Wasn%E2%80%99t&utm_content=20230809&utm_term=FA%20Today%20-%20112017

EDEL, Ch. The AUKUS Wager. In *Foreign Affairs*, 2023, 4.8.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.foreignaffairs.com/united-states/aukus-wager?utm_medium=newsletters&utm_source=fatoday&utm_campaign=The%20Unpredictable%20Dictators&utm_content=20230804&utm_term=FA%20Today%20-%20112017

FIX, L. LIU, Z.Z. Berlin's Delicate Balance With Beijing. In *Foreign Affairs*, 2023, 1.8.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.foreignaffairs.com/europe/berlins-delicate-balance-beijing?utm_medium=newsletters&utm_source=fatoday&utm_campaign=Is%20the%20Middle%20East%E2%80%99s%20Makeover%20a%20Mirage?&utm_content=20230801&utm_term=FA%20Today%20-%20112017

GALLAGHER, K.S. The Right Way for America and China to Cooperate on Climate. In *Foreign Affairs*, 2023, 3.8.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.foreignaffairs.com/united-states/right-way-america-and-china-cooperate-climate?utm_medium=newsletters&utm_source=fatoday&utm_campaign=American%20National%20Security%20Has%20an%20Economic%20Blindspot&utm_content=20230803&utm_term=FA%20Today%20-%20112017

JLA. Čína hospodářsky zpomaluje. Negativní důsledky může pocítit celý svět. In *iDnes*, 2023, 31.7.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/cina-ekonomika-zmeny-usa-spotreba-hospodarsky-rust.A230725_154949_eko-zahranicni_jla

MARKEY, D. India as It Is. In *Foreign Affairs*. 16.6.2023. [online]. Dostupné na internete: <https://www.foreignaffairs.com/india/markey-modi-biden-united-states>

O'BRIEN, P. The ANZUS Treaty at 70. In *The Diplomat*, 25.8.2021. [online]. Dostupné na internete: <https://thediplomat.com/2021/08/the-anzus-treaty-at-70/>

POSEN, A.S. The End of China's Economic Miracle, In *Foreign Affairs*, 2023, 2.8.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.foreignaffairs.com/china/end-china-economic-miracle-beijing-washington?utm_medium=promo_email&utm_source=special_send&utm_campaign=China_Economic_actives&utm_content=20230802&utm_term=all-actives

TKACIK, M., LENHART, E. Abe's legacy lives on in Japan's foreign and security policies, In *Asia Times*, 2023, 22.7.2023. [online]. Dostupné na internete:

<https://asiatimes.com/2023/07/abes-legacy-lives-on-in-japans-foreign-and-security-policies/>

YARHI-MILO, K, RESNICK-SAMOTIN, L. The Unpredictable Dictators. In *Foreign Affairs*, 2023, 4.8.2023, [online]. Dostupné na internete: https://www.foreignaffairs.com/china/unpredictable-dictators?utm_medium=newsletters&utm_source=fatoday&utm_campaign=The%20Unpredictable%20Dictators&utm_content=20230804&utm_term=FA%20Today%20-%20112017

Internet:

Door is open' for New Zealand to join AUKUS, Blinken says, 2023. In *Politico*. 27.7.2023. [online]. Dostupné na internete: <https://www.politico.com/news/2023/07/27/blinken-new-zealand-aukus-00108455>

In Asia, President Biden and a Dozen Indo-Pacific Partners Launch the Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity. 2022. The White House. [online]. Dostupné na internete: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/05/23/fact-sheet-in-asia-president-biden-and-a-dozen-indo-pacific-partners-launch-the-indo-pacific-economic-framework-for-prosperity/>

Indo-Pacific Strategy of the United States. 2021. The White House. [online]. Dostupné na internete: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/11/fact-sheet-indo-pacific-strategy-of-the-united-states/#:~:text=This%20strategy%20outlines%20President%20Biden%E2%80%99s%20vision%20to%20more.and%20institutions%2C%20within%20the%20region%20and%20beyond%20it.>

The European Union and its trade partners, Fact Sheets on the European Union. 19.7.2023. [online]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/160/the-european-union-and-its-trade-partners>).

Headquarters, United States Indo-Pacific Command. 2023. [online]. Dostupné na internete: <https://www.pacom.mil/About-USINDOPACOM/>

NATO Strategic Concept – 2022. 2022. [online]. Dostupné na internete: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf

Vilnius Summit Communiqué, 11.7.2023. [online]. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm

U.S. Ground Forces in the Indo-Pacific: Background and Issues for Congress, Congressional Research Service. 30.8.2022. [online]. Dostupné na internete: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47096>

Defense Manpower Data Center: Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country United States military deployments. 2022. [online]. Dostupné na internete: <https://dwp.dmdc.osd.mil/dwp/app/dod-data-reports/workforce-reports>

World Population Dashboard. United Nations Population Fund, 2023. [online]. Dostupné na internete: <https://www.unfpa.org/data/world-population-dashboard>

BISWAS, R. 2023. *The ascent of APAC in the global economy*, 16.8.2022. In Global Market Intelligence. [online]. Dostupné na internete:

<https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/mi/research-analysis/ascent-of-apac-in-the-global-economy.html>

BRUMMER, M, LINDGREN, W.L. 2023. *Russia and China are Pushing NATO and Japan Together*. War on The Rocks. 10.7.2023. [online]. Dostupné na internete:

<https://warontherocks.com/2023/07/anarchy-is-a-bridge-russia-and-china-are-pushing-nato-and-japan-together/>

CHENG, E. 2023. *China's population drops for the first time in decades*, CNBC. 17.1.2023.

[online]. Dostupné na internete: <https://www.cnbc.com/2023/01/17/chinas-population-drops-for-the-first-time-in-decades.html#:~:text=China%E2%80%99s%20population%20drops%20for%20the%20first%20time%20in,to%201.41%20billion%2C%20the%20statistics%20bureau%20said.%20>

YEUNG J., MARUYAMA, M. 2023, CNN, 1.3.2023. *Japan births fall to record low as population crisis deepens*. [online]. Dostupné na internete:

<https://edition.cnn.com/2023/03/01/asia/japan-births-2022-record-low-intl-hnk/index.html>

Dokumenty

Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and the United States of America.

[online]. Dostupné na internete:

https://en.wikisource.org/wiki/Treaty_of_Mutual_Cooperation_and_Security_between_Japan_and_the_United_States_of_America

Daniel ŠMIHULA, doc. JUDr. MUDr. PhD. Dr. iur.

Kontaktná adresa: Pribišova 4, Bratislava, 841 05

E-mail: dsmihula@hotmail.com